

*Petter begynte med bowling.
(Foto: Anette Strømsbo Gjorv)*

Fra fritidsdrøm til virkelighet

Mange har drømmer om å gjøre noe spesielt i fritiden sin. I Kristiansand kommune har de Fritid med bistand. Der får blant annet mennesker med utviklingshemning hjelp til å finne et riktig og meningsfylt fritidstilbud.

Det viktigste er at de blir med i vanlige fritidsaktiviteter som de har valgt selv. Her kan de komme med drømmene sine om en aktivitet de har lyst til å gjøre.

Folk fra Fritid med bistand hjelper med å finne ut om det går å gjøre noe med drømmen.

Deltakerne kan bli med i en frivillig organisasjon eller klubb. Der får de oppfølging i aktiviteten de driver med.

- Det overordnede målet med metoden Fritid med bistand er å fokusere på at den enkelte skal ha det godt – som vil si det samme som livskvalitet. Det skaper i sin tur grobunn for aktivitet, en grunnleggende følelse av glede og god selvfølelse.

TEKST: BITTEN MUNTHE-KAAS

Anders Midtsundstad hadde utviklingshemmede som en klar målgruppe da han sammen med mennesker med ulike funksjonshemninger utviklet modellen Fritid med bistand (FmB) i 1998. Siden har sosionomen, som også har mastergrad i sosialt arbeid, ledet videreutviklingen av modellen gjennom flere prosjekter med selvvalgte fritidsaktiviteter i Kristiansand kommune. Alle handler om at deltakerne skal inkluderes på alle ordinære fritidsarenaer i sitt lokalmiljø. FmB er et alternativ til bruk av tradisjonelle støttekontakter. Tjenesten er organisert med egne saksbehandlere i kommunens helse-, rus- og barneverntjeneste.

Midtsundstad minner om at det ble bygget mange fine leiligheter og etablert en del arbeidsplasser for mennesker med utviklingshemning i kjølvannet av ansvarsreformen. - Vi slet derimot i mange år for å realisere disse begrepene på livsområdet fritid. I stedet for at ansatte skulle velge ut fritidsaktiviteter for den enkelte, valgte vi å ta kontakt med den framtidige

deltakerens familie og sosiale nettverk ellers for å kartlegge vedkommendes interesser.

Husmøteprosjekt

Prosjektlederen kan vise til en rekke eksempler på mennesker med utviklingshemning som takket være FmB har fått fritidstilbud på egne premisser. - Et av dem var fire damer som likte å gå i kirken. Vi tok kontakt med deres menigheter i Randesund bydel for å få vite om det var gjøremål de kunne bidra med i menigheten. Det endte med at damene ble tilknyttet et husmøteprosjekt som ble tilpasset med tanke på deres behov når det gjaldt taletid, valg av musikk osv. Dette har gitt dem sosial tilhørighet, bedre talespråk osv.

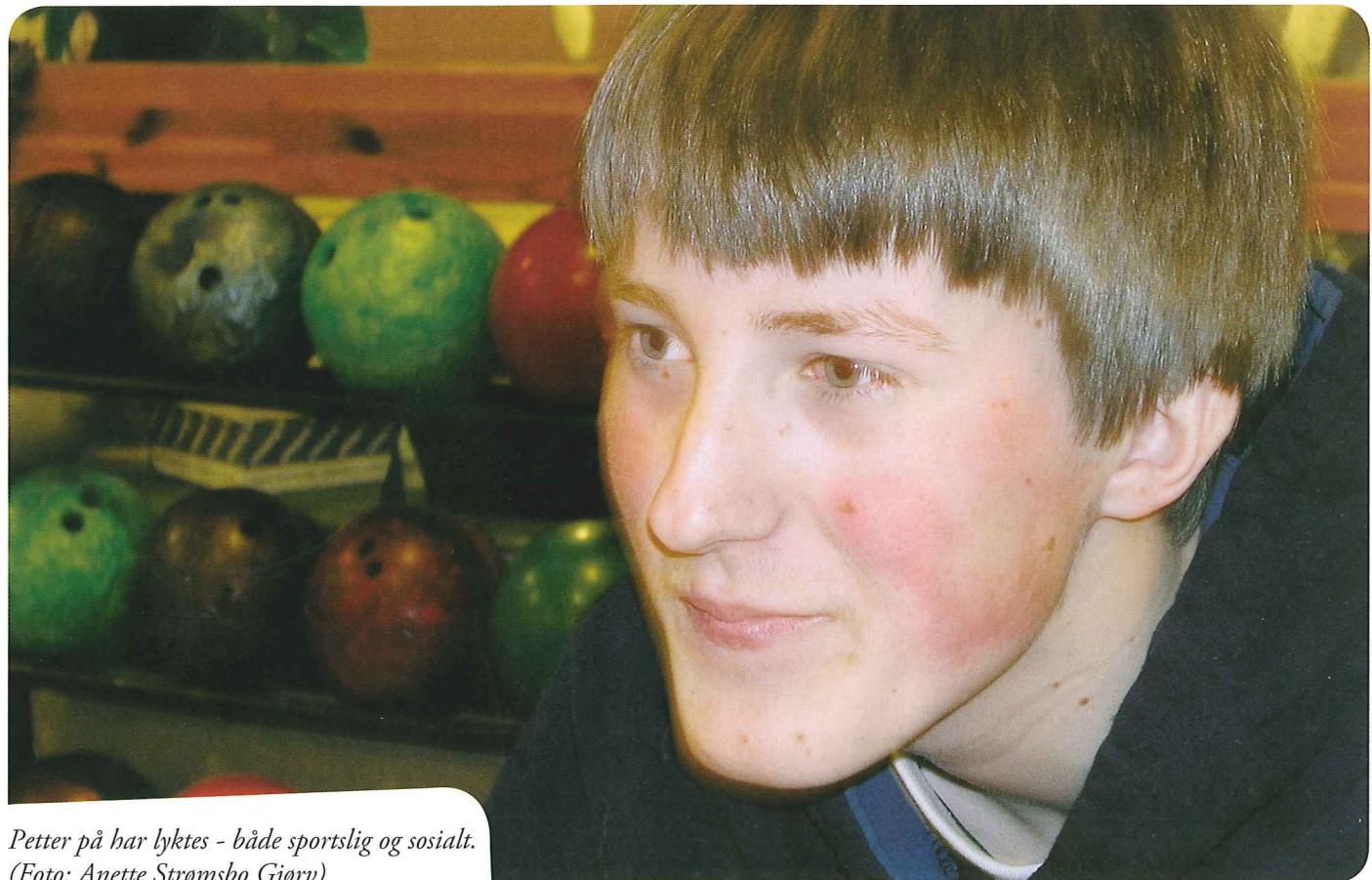
En dame som har spesielt glede av musikk ble tilknyttet et blandet kor. Hun kunne ikke synge med – men hadde god kontakt med organisten, satt nær dirigenten og fikk ansvar for å servere kjeks og kaffe i pausen. Kormedlemmene vekslet på å hente og bringe henne til øvelser og konserter. De opplevde det som en berikelse å ha henne med seg.

Realisere drømmer

Midtsundstad er opptatt av at det profesjonelle må med for å finne et riktig fritidstilbud til den enkelte. - Det er likevel grenser for hva folk kan bedrive. En person med sterk epilepsi bør for eksempel ikke hoppe i fallskjerm. Det er likevel ikke vi som skal sette grensene. Vår jobb er å bistå til å realisere den enkeltes drømmer, se den enkeltes behov og møte dem.

- Har mange mennesker med utviklingshemning tatt kontakt med FmB for å få realisert drømmene sine?

- Vi har utviklet og videreutviklet prosjekter for stadig flere målgrupper og har hittil hatt kontakt med ca. 150 frivillige organisasjoner og klubber. Likevel registrerer vi med en viss undring at få utviklingshemmede tar kontakt. Erfaringene blant dem som har gjort det, er imidlertid positive. Vi har helt klart mye å tilby. Behovet for meningsfylte fritidsaktiviteter på den enkeltes premisser er stort i denne målgruppen. De manglende henvendelsene kan derfor ha sammenheng med at ansatte i de kommunale systemene har

Petter på har lyktes - både sportslig og sosialt.
(Foto: Anette Strømsbo Gjørsv)

Petter bowler bedre og bedre.
(Foto: Anette Strømsbo Gjørsv)

for liten tro på hva utviklingshemmede kan være med på. Det kan også virke som om det hersker en slags tro på at de ikke har noe å gjøre på ordinære fritidsarenaer, tror Anders Midtsundstad.

Petter

Han forteller også om Petter med lettere utviklingshemning som begynte i en bowlingklubb for noen år siden. - I dag utelukker ikke klubbens ledelse at den unge mannen – som fortsatt ikke kan knyte skoene sine – kan nå opp til en plass på deres seniorlag i den norske eliteserien. Petter har lyktes både sportslig og sosialt. I ettertid har vi fått vite at ledelsen i klubben i utgangspunktet var skeptisk til tanken på å inkludere en spiller med utviklingshemning. I dag takker de for det han har bidratt med – og mener at han har lært dem mer enn motsatt. Like viktig for ham er likevel ballspillgruppen i regi av fritidsetaten der han møter andre ungdommer med funksjonshemning. Vi ser at både han og flere andre deltakere med utviklingshemning i likhet med alle andre trenger varierte tilbud for å finne fram selvvalgte aktiviteter.

Prosesen

Når en person melder sin interesse til FmB for et fritidstilbud på sine premisser, er det starten på en lang prosess. Saksbehandleren tar først flere samtaler med den framtidige deltakeren for å bli kjent. Det blir spurt om konkrete ting – for å finne ut mest mulig. På disse første møtene kartlegges også utfordringene det må tas hensyn til i utformingen av den enkeltes tilbud – som for eksempel om vedkommende kan bruke offentlig transport, bruk av medisiner osv. Det brukes mye tid på den innledende prosessen. Medarbeiderne i prosjektet har erfart hvor viktig det er for ikke å mislykkes senere.

Deretter kartlegges den enkeltes drømmer. Dette temaet er avgjørende – ettersom det alltid får folk på gli. - Vår jobb er å være kreative i møtet med disse drømmene, presiserer Midtsundstad. - Vi er samtidig bevisste på at vi ikke skal legge føringer, er lite ressursfokuserte og ikke opptatt av diagnose eller grad av funksjonshemning. Det er vedkommendes ønske – og ikke

hva vi måtte synes er passende – som er viktig. Deltakeren skal foreta valget. Dette handler om muligheter – og ikke tvang.

Fokus på muligheter

I arbeidet med å finne ut hva slags fritidsaktivitet som kan være aktuelle, er noe av det viktigste vi likevel kan bidra med å luke ut det som kan virke begrensende og gi deltakeren opplevelser av tap. I stedet leter vi etter aktiviteter der deltakeren kan ha muligheter for å lykkes. Hvis den enkelte ikke har tydelige ønsker om hva han eller hun vil være med på, er det opp til oss å komme med forslag. Vi legger dessuten stor vekt på å skape tillit og trygghet. I starten møter vi dem derfor alltid på arenaer der de føler seg hjemme. Vi treffer tolvåringen på McDonald's eller en voksen eller eldre person på en stamkafé eller hjemme hos vedkommende hvis det er det den enkelte ønsker, presiserer Anders Midtsundstad.

Tilretteleggeren

Han viser til at når det er funnet fram til en aktuell frivillig organisasjon eller klubb, brukes det også mye tid på å finne en tilrettelegger der som har samme fritidsinteresse som den framtidige deltakeren. - For oss er det alltid spennende å se hva som skjer når to mennesker med samme interesse møter hverandre for første gang.

Midtsundstad forteller om Thomas som er ihuga tilhenger av fotballaget Start. Problemet var at han ikke tålte støy – og dermed ikke kunne følge favorittlaget sitt fra tribunen. - Vi fant fram til den helfrelste Start-tilhengeren og leder av supporterklubben, Kai Rune fra Fauske i Nordland, som nettopp hadde avsluttet sin utdanning på Høgskolen i Agder for å være så nær "sitt" fotballag som mulig. Da de to møttes, ble de andre tilstedeværende luft mens de Start-frelste diskuterte siste kamp og strategier. I dag – over fem år senere – har Thomas sin faste plass der supporterklubben holder til. Han er trygg nok til det nå.

Noen trenger tid på å realisere drømmen sin, fortsetter Midtsundstad. - I FmB får de det. Resultatet er at deltakere som Petter, Thomas og de andre

får større livsrom. De har bygget opp evnen til å handle på egne vegne. Selvbildet deres er styrket ved at de er blitt sosialt inkludert gjennom samhandling og aksept.

Midtsundstad mener at en viktig grunn til at deltakerne lykkes i å bli inkludert i vanlige fritidsaktiviteter på sine premisser er som tidligere nevnt at de følges nøye opp i startfasen og ikke minst at prosessen blir jevnlig evaluert. - Det at de lykkes har også sammenheng med at alle parter har en felles forståelse av hva som skal skje, at det lages en framdriftsplan som alle er enige om er viktig å følge. Det inngås i tillegg klare avtaler om hvordan oppfølgingen av deltaker og tilrettelegger skal være.

Resultatet er at flertallet av deltakerne så fortsetter i sin selvvalgte fritidsaktivitet som ordinært medlem enten med sin støttekontakt eller uten videre oppfølging etter at vedtaksperioden på et år er avsluttet. Dette gjelder også flere av deltakerne med utviklingshemning.

- Hva skjer hvis den enkeltes drøm ikke lar seg realisere?

- Vi må uansett ikke slå i hjel drømmen. Selv om den kan virke urealistisk, må vi våge å gå veien sammen med deltakeren for å finne det ut. Det er likevel viktig å berømme dem for å vite hva de vil. Vår jobb er i så fall å finne alternativer. Vi gir deltakeren betenk-

De arbeider i Fritid med bistand: Fra venstre Hilde Guru Stangnes og Anders Midsundstad. Foran: Rune Øyen, Anne Margrethe Vik.

ningstid slik at den enkelte ikke hiver seg på det første og beste. De får vite at det både er lov til å angre og forsøke flere ganger.

Til tross for at vi mener det er funnet fram til den riktige aktiviteten, er det opp til den enkelte å bestemme om han eller hun vil delta. Vi ser imidlertid ikke en prosess som mislykket når en deltaker takker nei etter en stund.

Andre tilbud

I tillegg til Fritid med bistand tilbyr Kristiansand kommune individuell støttekontakt til i underkant av 400 personer etter lov om sosiale tjenester. Fritidsetaten har ulike gruppeaktiviteter for deltakere med og uten egen støttekontakt – som for eksempel friluft-, venne-, jente- og teatergrupper, bowling, svømming, volleyball, musikk, dans, drama, skrivekurs, fotball m.m.

Fremdriften

Slik er prosessen når en person tar kontakt med Fritid med bistand:

- Uforpliktende informasjonsmøte
- Kartlegging av deltakernes forutsetninger, interesser, ønsker og drømmer
- Kartlegging av innholdet i fritidsaktiviteten
- Velge fritidsaktivitet
- Finne en tilrettelegger

I alt 33 kommuner har allerede tatt i bruk FmB – og flere vurderer å komme etter.

I så fall intensiverer vi arbeidet med å finne en aktivitet som passer bedre, understreker Anders Midsundstad.

Låne utstyr

Han viser ellers til at mange av deltakerne har dårlig økonomi. - Noen har dessuten foreldre som heller ikke har tro på at deres barn eller ungdom kan mestre og dermed realisere drømmen sin. De som ikke har råd til utstyr som trengs for å kunne utøve den enkelte aktiviteten, får derfor låne det de trenger. Det settes av midler som i tillegg til lån av utstyr også brukes til betaling av kontingenter, godtgjørelse til organisasjoner osv. Når vi for eksempel møter en person med utviklingshemning som har lyst til å sykle, setter vi i gang umiddelbart. I stedet for å snakke om budsjettansvar, går vi til en sykkelbutikk sammen med vedkommende for å finne en som passer. Dette styrker den enkeltes tro på mulighetene. Det motsatte skjer hvis det først skal fattes et vedtak etter tre måneder. Selv om vi bruker mye tid på å finne ut hvordan den enkelte kan realisere drømmen sin, kan vi også handle kjøpt når det er nødvendig.

Nettsted

I forbindelse med en nasjonal satsing har Sosial- og helsedirektoratet gitt Kristiansand kommune i oppdrag å være et faglig knutepunkt for fagfeltet støttekontakt, kultur- og fritidsdeltakelse. Det er utarbeidet en brosjyre og satses ikke minst på drift av en nettside som skal virke inspirerende på andre kommuner som ønsker å utvikle tjenestetilbud på denne sektoren. Adressen er www.fritidforalle.no Vi kan garantere mye spennende lesning om mange kreative løsninger! Direktoratet anbefaler for øvrig alle kommuner å satse på tilbud knyttet til støttekontakt hvor den enkelte får mulighet til å bli med inn i ordinære fritidsorganisasjoner.